

**Міністерство культури та інформаційної політики України**  
**КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР»**



**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректор з навчально-виховної діяльності КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР»

*Віталій Карась*  
Віталій КАРАСЬ

«30» серпня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА**  
**НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**«РЕГІОНАЛЬНА ЕТНОГРАФІЯ»**

Рівень вищої освіти – другий

Ступінь вищої освіти – Магістр

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»

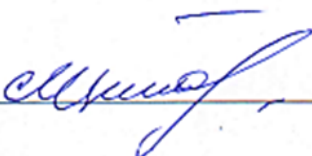
**Д н і п р о**  
**2 0 2 4**

**Розробник:**

Любимова А. Я. доктор філософії, доцент кафедри історії та теорії музики

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Регіональна етнографія» відповідає стандарту другого рівня вищої освіти (ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-науковій програмі «Музичне мистецтво» 2024 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітнього ступеня «магістр» 2024 / 2025 навчального року, методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

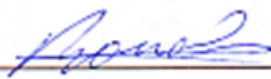
Гарант ОНП



Світлана ЩІТОВА

Робочу програму нормативної навчальної дисципліни «Регіональна етнографія» другого рівня вищої освіти (освітній ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням науково-методичної ради КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР (протокол № 6 від «26» червня 2024 року).

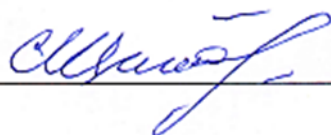
Голова ради



Дмитро ВОЛОВИК

Робочу програму нормативної навчальної дисципліни «Регіональна етнографія» другого рівня вищої освіти (освітній ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії та теорії музики КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР (протокол № 11 від «25» червня 2024 року).

Завідувач кафедри



Світлана ЩІТОВА

## 1. Опис навчальної дисципліни

Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 1-й
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи – 2	Освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»	Семестри –1-й, 2-й
Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи – 1/1	Рівень вищої освіти – другий	Лекційні заняття – 76 годин Індивідуальні заняття –
Вид контролю – залік	Ступінь вищої освіти – «магістр»	Самостійна робота – 74 годин

## 2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

**2.1. Мета** – формування у майбутніх фахівців сучасного творчого мислення на основі знань методологічних засад вивчення фольклору, засвоєння знань щодо виникнення і формування українського етносу, визначення його місця в етнічній картині світу; ознайомлення з матеріальною і духовною культурою українського етносу, його психологічними особливостями, концентрування уваги на місцевих особливостях функціонування.

### 2.2. Завдання:

- 2.2.1 Сформулювати теоретичну основу до вивчення етнографії українців
- 2.2.2 Поглибити знання щодо формування та історичного розвитку традиційної культури українського етносу.
- 2.2.3 Ознайомитись з архівними документами, присвяченими загальноукраїнській та місцевій етнографії.
- 2.2.4 Сформулювати розуміння етнічного, національного.
- 2.2.5 Пояснити сакральний зміст, закладений в традиційній культурі.
- 2.2.6 Стимулювати до формулювання проблемних напрямків роботи з вивчення історії та етнографії краю.

### 2.3. Компетентності:

#### 2.3.1 Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог.

#### 2.3.2 Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 3 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7 Здатність до міжособистісної взаємодії.

### 2.3.3 Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

ФК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

### 2.4. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу /диригування / теорії, історії музики / композиції з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача.

## 3. Програма навчальної дисципліни

**Тема 1. З історії української та регіональної етнографії. Діяльність етнографічних осередків.** Поняття етнології та етнографії. Місце етнографії в системі суспільних наук. Основні завдання етнографії. Методи етнографічних досліджень. Виникнення і формування українського етносу. Формування української території та етнографічне районування. Становлення української етнології (етнографії). Передумови становлення української етнології наприкінці XVIII ст. Перші відомості про культуру та побут українців в роботах А. Контаріні, С. Герберштейна, П. Алеппського, П. Шевальє. «Опис України» француза Г. Левассер де Боплана. Літописи, щоденники, хроніки, історико-публіцистичні твори першої половини XVIII ст, у яких було чимало й етнографічних відомостей (підручник з історії «Синопис» (перше видання – 1674 р.), вірші Климентія Зінов'єва (кінець XVII-початок XVIII ст.), літопис Г. Грабянки, дослідження Г. Новицького «Краткое описание о народе остяцком»). Праці Г. Калиновського, Я. Марковича, Ф. Туманського, Г. Міллера, О. Шафонського, М. Максимовича, П. Куліша М. Костомарова. Діяльність Південно-Західного відділу географічного товариства у якому брали участь багато відомих діячів української науки і культури. Етнографічна діяльність НТШ. Етнологічна діяльність ВУАН. Українська етнографічна наука XX століття. Основні наукові центри, періодичні видання. Розвиток української етнології в кінці XX – на початку XXI ст.

**Тема 2. Розвиток етнографії та фольклористики у Катеринославській губернії: персоналії, науковий доробок, архівні джерела.** Початок етнографічної та фольклористичної діяльності на Катеринославщині. Дослідницький та науковий доробок Г. Залюбовського, І. Манжури, Я. Новицького, В. Бабенко, Д. Яворницького. Поява періодичних видань з вичення історії та етнографії краю. Описи життя та побуту місцевого населення М. Коржа, В. Зуєва, Рігельмана, Гюльденштата, А. Афанасьєва-Чужбинського, В. Павловича, листування І. Срезневського, Г. Титова. Роль наукових, статистичних та періодичних видань Катеринославщини. Публікації місцевих дослідників. Відомості про місцеву культуру та побут у «Літописах Катеринославської Ученої Археологічної Комісії» (10 томів), «Київській старині», «Матеріалах для історико-статистичного опису Єкатеринославської єпархії», «Матеріалах археологічних з'їзів», «Архівах Географічних товариств», періодичній пресі – «Степ», «Днепр», «Єкатеринославські Губернські відомості» та ін.

**Тема 3. Етнографія українського народу на різних етнічних територіях: традиційні хати, одяг, їжа, прикладне мистецтво, обряди.** Поселення, двір та житло українців. Типи поселень: село, присілок, хутір. Форми сільських поселень українців – найхарактернішими є безсистемна, рядова, кругова, ланцюгова, комбінована і вулична. Двір та його забудова. Українська хата, її символіка. Матеріали, різновиди забудов, місце розташування, регіональні відмінності. Кухня як чинник української національної культури. Їжа рослинного походження (страви із зернових культур та овочів), їжа тваринного походження (м'ясні, молочні, рибні страви). Їжа повсякденна, святкова, ритуальна. Традиційний костюм. Історичний огляд. Матеріали. Основні елементи жіночого та чоловічого вбрання. Типи вбрання: повсякденне, святкове, робоче та ін. Особливості регіонального вбрання. Господарство і заняття населення. Розвиток сільськогосподарських знарядь праці. Чумацтво, гутництво, прядіння і ткацтво, ковальство, вироби з дерева та каменю, килимарство, гончарство, писанкарство, вишивка, розпис.

**Тема 4. Етнографічні особливості нашого краю (XIX–XXI ст.)** Географічні межі Катеринославської губернії. Географічні особливості місцевості та їх вплив на розвиток краю. Склад населення. Перші козацькі поселення. Розташування січей. Історія походження населених пунктів: Кодак, Стара Самарь, Петриківка та ін. Козаки. Лоцмани. Розвиток міст, походження вулиць, споруд. Місцеві особливості традиційної музичної культури. Календарна та родинна обрядовість. Козацькі пісні. Лірика як основа пісенного репертуару місцевих народних виконавців.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділу і теми	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		Лекці і	Практ .	Лабор .	Індив .

З історії української та регіональної етнографії. Діяльність етнографічних осередків	28		14			14
Розвиток етнографії та фольклористики у Катеринославській губернії: персоналії, науковий доробок, архівні джерела	38		20			18
Етнографія українського народу на різних етнічних територіях: традиційні хати, одяг, їжа, прикладне мистецтво, обряди	48		24			24
Етнографічні особливості нашого краю (XIX – XXI ст.)	36		18			18
<b>Усього годин</b>	<b>150</b>		<b>76</b>			<b>74</b>

**5. Теми лекційних занять  
навчальним планом не передбачені**

**6. Теми лабораторних занять  
навчальним планом не передбачені**

**7. Теми індивідуальних занять  
навчальним планом не передбачені**

### **8. Самостійна робота**

<b>№ з/п</b>	<b>Назва відповідної теми для самостійної роботи</b>	<b>Всього годин для сам.ро.</b>
1	Ознайомлення з науковою діяльністю представників Харківського, Львівського, Київського та Південного осередків фольклористики.	14
2	Вивчення архівних видань Катеринославської губернії	18
3	Вивчення місцевих традицій матеріальної та нематеріальної культури	24
4	Вивчення походження населених пунктів, вулиць, будівель, історичних об'єктів у межах сучасних кордонів Дніпропетровщини.	18
	<b>Усього годин</b>	<b>74</b>

**9. Індивідуальні завдання  
навчальним планом не передбачені**

### **10. Методи та технології навчання**

Вивчення нормативної навчальної дисципліни «Регіональна етнографія» передбачає поєднання різних методів і технологій викладання. Серед них – активні, вербальні, наочні, практичні, проблемно-пошукові, дослідницькі, аналітичні, репродуктивні, розвивальні, індуктивні та дедуктивні.

### **11. Форми, методи та критерії оцінювання**

**Методи оцінювання** запланованих програмних результатів навчання: перевірка засвоєння матеріалу вибірових тем курсу згідно з тематичним планом шляхом виконання самостійних та практичних завдань (поточний контроль, залік наприкінці I та II семестрів (підсумковий контроль).

Кафедрою історії та теорії музики встановлені такі **критерії оцінювання** знань і компетентностей здобувачів з навчальної дисципліни:

*«відмінно»:*

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

*«дуже добре»*

- 1) дуже добрі знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

*«добре»:*

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

*«задовільно»:*

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

*«достатньо»:*

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

*«незадовільно з можливістю повторного складання»:*

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

*«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»:*

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

## **12. Методичне забезпечення**

12.1 Друковані та електронні матеріали.

12.3 Робоча програма з дисципліни.

12.4 Силабус дисципліни.

## **13. Рекомендована література**

### **Основна**

1. Борисенко В. Українська етнологія. К.: Либідь, 2007. 400 с.
2. Вовк Федір Студії з української етнографії та антропології: нова редакція / передм. О. Таран; прим. О. Таран, С. Маховської, Ю. Буйських; упорядн. О. Савчук. Харків: Видавець Савчук О. О., 2015. 464 с.

3. Етнографія українців: навчальний посібник / за ред. проф. С. А. Макарчука; вид. 3-є, перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 711 с.
4. Ігнатенко І. Етнологія для народу. Харків: Видавництво КСД, 2016. 319 с.
5. Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. Харків: Видавництво КСД, 2016. 224 с.
6. Ігнатенко І. Народна медицина і магія українців. Харків: Видавництво КСД, 2016. 319 с.
7. Ігнатенко І. Чоловіче тіло у традиційній культурі українців. Харків: Видавництво КСД, 2016. 224 с.
8. Ігнатенко І. Шлюбно-сімейні стосунки. Харків: Видавництво КСД, 2017. 240 с.
9. Українські традиції. Упорядник: О.В. Ковалевський. Харків, 2011.
10. Кушнір В. Г., Петрова Н. О., Пономарьов В. М. Нариси традиційної культури українців Одещини (Миколаївський р-н). Одеса: СМІЛ, 2010. 392 с.
11. Савчук Б. Українська етнологія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. 559 с.
12. Тиводар М. Етнологія. Львів: Вид-во «Світ», 2004. 624 с.
13. Українські традиції / упоряд. і авт. передм. О. В. Ковалевський. Харків: Фоліо, 2007. 573 с.
14. Хрящевська Л.М. Загальна етнографія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Навч.-наук. ін-т історії та права. Миколаїв : Іліон, 2013. 259 с.

**додаткова:**

1. Бабенко В. А. Этнографический очерк народного быта Екатеринославского края. Екатеринославъ : Типографія Губернского Земства, 1905. 149 с.
2. Багалій Д. Історія Слобідської України. Харків : Дельта, 1993. 256 с.
3. Білий В. Лоцманські пісні. *Дніпровські лоцмани* : нариси з історії та історіографії (Пам'яті Анатолія Васильовича Бойка присвячується). Херсон, 2012. С. 338–340.
4. Верменич Я. Південна Україна на цивілізаційному пограниччі / Відп. Афанасьев-Чужбинский А. С. Поездка на Днепровские пороги и на Запорожье. *Хроніка 2000*. К., 20 С.421–498.
5. Бабенко В.А. Этнографический очерк народного быта Екатеринославского края. Изд. Губ. Земства к XIII арх. съезду. Екатеринослав. 1905. 144 с.
6. Білий В. В. Минуле етнографії на колишній Катеринославщині та її сучасні завдання. *Археологічний збірник Дніпропетровського краєзнавчого музею*. Дніпропетровськ, 1929. Т. 1. С. 235–260.
7. Быков Н.В. Малорусский поэт и этнограф Ив. Манжура (биографическая заметка). *ДнМ*. 1900. №10.

8. Быков Н.В., Сочинский П. Памяти Григория Антоновича Залюбовского. *ДнМ*. 1899. №2. С. 53–55.
9. Г.А.Залюбовский (некролог). *Приднепровский край*. 1898. №11.
10. Данилов В. В. Из прошлого Екатеринославской этнографии. *ЛЕУАК*. Вып. 10. Екатеринослав. 1915. С. 182–188.
11. Іваннікова Л.В. Невтомний Катеринославський етнограф (Григорій Антонович Залюбовський). *Борисфен*, 1998. №2. С. 9–10.
12. Іваннікова Л.В. Фольклористична діяльність Григорія Залюбовського. *НТЕ*. 1998. №5–6. С. 125–129.
13. Іваннікова Л.В. Григорій Залюбовський (1836–1898). *Народознавство*. 1995. №22–23.
14. Майдачевский А.Л. Страничка из жизни Гр. Ант. Залюбовского (один из малорусских этнографов). *ДнМ*. 1899. №47.
15. Майдачевский А.Л. Г.А.Залюбовский (некролог). *КС*. 1900. №1.
16. Маріна З.П. Етнографічні студії Г.А.Залюбовського. *Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті* Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2008. Вип. 6. С.161–171.
17. Новицький Я.П. Твори: У 5 т. Запоріжжя: ПП "АА Тандем", 2007.
18. Олійник-Шубравська М. М. Яворницький. Життя, фольклорно-етнографічна діяльність. К.: Наук. думка, 1972.
19. Савчук В.С. До історії виникнення Катеринославського наукового товариства. *Український історичний журнал*. 1993. №10. С. 118–120.
20. Сочинский П. Памяти Григория Антоновича Залюбовского. *ДнМ*. 1899. №2. С. 53.
21. Степовий В. Пам'яті Г.А.Залюбовського, українського етнографа з Катеринославщини. *Днів*. 1913. №2. С.17–21.
22. Сумцов Н.Ф. Губернские ведомости как пособие при изучении русской истории и этнографии. *КС*. 1885. II. С. 391–399.
23. Сумцов Н.Ф. Малороссийская этнография. *КС*. 1895. Кн..5. С.196-197.
24. Яворницький Д.І. Твори. Т.1,3,7, 8. К.-Запоріжжя.2000. .